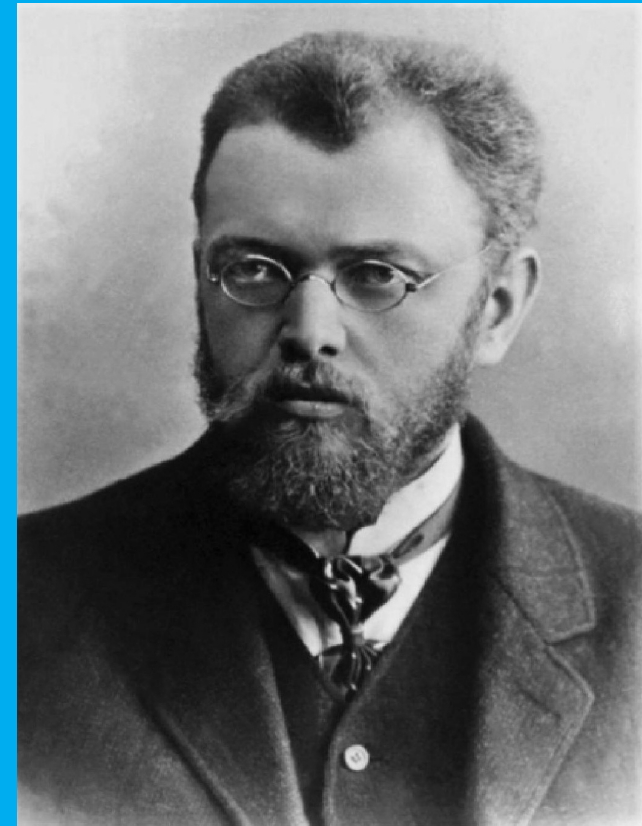

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

збірник матеріалів
VI Міжнародної науково-практичної конференції

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра релігієзнавства

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра релігієзнавства

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ

матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2024 р.

Київ
Видавництво НМУ ім. О. О. Богомольця,
ПП "Видавництво "Фенікс"

2024

УДК 2+61] (062)

Р 36

Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). – К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, ПП “Видавництво “Фенікс””, 2024. – 208 с.

ISBN 978-966-136-968-8

Редакційна колегія:

Кучин Юрій Леонідович – ректор НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Науменко Олександр Миколайович – перший проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Земсков Сергій Володимирович – проректор з наукової роботи та інновацій НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Скрипник Рімма Леонідівна – проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та європейської інтеграції НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Филипович Людмила Олександрівна – провідний науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, професор.

Відповідальні редактори:

Васильєва Ірина Василівна – завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Шевченко Сергій Леонідович – професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Рецензенти:

Гаєрилюк Тетяна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Карпенко Катерина Іванівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних дисциплін Харківського національного медичного університету.

Затверджено до друку Вченою радою Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (протокол № 11 від 06 червня 2024 р.)

ISBN 978-966-136-968-8

© НМУ ім. О. О. Богомольця, 2024

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

ВІЙНА, МЕДИЦИНА І ВІРА: ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	10
<i>Науменко О. М., Мойсеєнко В. О., Тарченко І. П., Тарченко Н. В.</i>	
ФІЛОСОФІЯ ПРАВА, РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ: ЛЮДИНОМІРНІСТЬ ЗВ'ЯЗКІВ НА ВІСТРІ ВІЙНИ І МИРУ	14
<i>Бучма О. В.</i>	
ХРИСТІЯНСТВО ОБПАЛЕНЕ ВІЙНОЮ. "ТЕОЛОГІЯ ПІСЛЯ БУЧІ"	18
<i>Павленко П. Ю.</i>	
ВПЛИВ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ПАЦІЄНТА НА ПРОЦЕС РЕКОНВАЛЕСЦЕНЦІЇ	23
<i>Храпач В. В., Якобчук А. А.</i>	
ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ЯК СУСПІЛЬНА ЦІННІСТЬ	25
<i>Пустовіт С. В.</i>	
БЛИЗЬКИЙ-ДО-СМЕРТІ ДОСВІД: НАУКОВО-МЕДИЧНЕ ТА ФІЛОСОФСЬКО-РЕЛІГІЙНЕ ТЛУМАЧЕННЯ	27
<i>Карівець І. В.</i>	
ROLE NÁBOŽENSTVÍ V INTEGRACI UKRAJINSKÝCH IMIGRANTU A UPRCHLÍKU V ČESKÉ REPUBLICĚ	30
<i>Milan Lupták, Marína Luptáková</i>	
ETHICAL DILEMMAS RELATED TO DUTY OF PHYSICIAN TO REPORT PATIENT'S NON-COMPLIANCE WITH TREATMENT IN HEALTH LAW IN SLOVAKIA	31
<i>Silvia Capíková, Maria Nováková</i>	
ПРОБЛЕМА ТЕОДИЦЕЇ У ВЧЕННІ ПЛАТОНА: НОВИЙ АСПЕКТ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДОБРА І ЗЛА	33
<i>Ханжу В. Б.</i>	
ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ МЕДИЧНИХ ЗНАТЬ В ФІЛОСОФСЬКИХ ВИМІРАХ СЬОГОДЕННЯ	36
<i>Гоцалюк А. А., Чорноморденко І. В.</i>	
НАПРЯМИ РЕЛІГІЙНОЇ БЕЗПЕКИ/НЕБЕЗПЕКИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	37
<i>Предко О. І., Предко Д. Є.</i>	

refusal of suggested treatment. Healthcare professionals need to be appropriately educated themselves, too.

References:

1. Act 578/2004 of the Collection of Laws of the Slovak Republic ("Coll.") "on health care, services related to the provision of health care and on amendments to certain laws", as amended.
2. Act 578/2004 Coll. "on healthcare providers, healthcare workers, professional organizations in the healthcare and on the amendments and supplements to certain acts", as amended.
3. Act No. 577/2004 Coll. "on the scope of health care paid for on the basis of public health insurance and on payments for services related to the provision of health care", as amended.
4. TRIZULJAKOVÁ J. et al. Medical ethics-Selected chapters. Part I, Bratislava: Comenius University Publishing House in Bratislava, 2017. 232 p. ISBN 978-80-223-4093-9.

Ханжи В. Б.,
Одеський національний медичний університет,
Vladkhan.od@ukr.net

ПРОБЛЕМА ТЕОДИЦЕЇ У ВЧЕННІ ПЛАТОНА: НОВИЙ АСПЕКТ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДОБРА І ЗЛА

Проблема теодицеї (виправдання Бога) є однією з ключових у європейській релігійно-філософській думці етичної спрямованості. Не є у цьому сенсі винятком і антична думка. Ба більше, будучи сформульованою в античній класиці, а (за однією з версій) ще раніше – у старозавітній Книзі Іова, дана проблема, піддаючись різним інтерпретаціям, тисячоліттями не залишає розуми філософів (на минулорічній конференції мною було представлено матеріали, присвячені цій тематиці у вченні середньовічного філософа Томи Аквінського [4]). З давніх-давен мислителі нарівні з пізнанням глобально-онтологічних питань прагнули поринути у глибини людської душі, розкрити причини і форми її устремління як до позитивної, так і до негативної сторін світобудови.

Цю роботу присвячено осмисленню проблеми теодицеї у вченні Платона – філософа, багато в чому завдяки якому, власне, фундаментальна проблема добра і зла була артикульована в ключі боговиправдання. Загальна етична позиція Платона ґрунтується на утвердженні узгодженості Божої Благості та благості світобудови (як наслідку). У діалозі "Тімей" Платон пише, що Бог-Деміург, будучи за своєю сутністю благим і не відчуваючи ні до чого заздрощів, вирішив надати створюваному Ним світу атрибут подоби до благості – благодійності. У цій меті філософ вбачає "справжній і найголовніший принцип", концептуальний стрижень як процесу світотворення, так і підсумкового результату. Трансформацію безладного хаосу у космос, де всі речі впорядковані та ієрархічно співвіднесені, Бог здійснив у такій послідовності. Виходячи з того, що, по-перше, об'єкт, наділений

розумом, прекрасніший за той, що не володіє таким атрибутом, по-друге, розум не може існувати відокремлено від душі, Деміург розмістив раціональне начало у душі, а душу, у свою чергу, впровадив у тіло, причому як у вузькому, так і у широкому (тіло Всесвіту) значенні останнього слова.

Ключове значення має те, що створення світобудови було здійснено Творцем на підставі ідеї Блага (на цьому зауважує Сократ як герой платонівського діалогу “Держава”), доброго в самому своєму естві. Проте, стверджуючи благий намір Деміурга при творенні космосу, афінський філософ констатує, що світобудова є значною мірою сповненою різними проявами зла. Зло має подвійну природу, на чому слушно наголошує сучасна дослідниця С. Ю. Вавілова: по-перше, це обумовлено перманентною приреченістю нашого світу на необхідність поєднання ідеї та матерії, що призводить до спотворення досконалого; але, водночас, в світі існує унікальна істота – людина, яка здатна цілеспрямовано посилювати і добро, і, нажаль, злу компоненти світобудови [1, с. 55-56]. Тут буде прояснено другу підставу виникнення зла – ту, що впливає з природи і діяльності людини.

Важливо, що Бог-Творець у подачі афінського мислителя мав фундаментальні відмінності в порівнянні з традиційним для греків сонмом богів. Це виражалось як у масштабності охоплення і виконуваний Ним ролі (адже Бог позиціонувався як Творець космосу, а не “керуючий” тією чи іншою сферою), так і в Його атрибутованості Всеблагістю, тоді як античні боги, здебільшого виступаючи як боги, які карають, вселяли швидше страх, ніж благоговіння. У діалозі “Держава” учасники бесіди, постулюючи те, що Бог є Благістю по суті і, отже, жодним чином не може бажати і чинити зло, задаються питанням про причину появи злої інтенції в доброму за задумом творінні.

Переходячи до платонівського способу розв’язання проблеми теодицеї, слід взяти до уваги, що на відміну, наприклад, від християнської абсолютизації не лише Благості, а й Могутності Бога, античний автор допускає тезу про неохоплюваність Всевишньої усієї світової подійності: “Він є причиною лише небагатьох речей, створених Ним для людей, а багато до чого Він не має стосунку... Причиною блага не можна вважати нікого іншого, але для зла треба шукати якихось інших причин, тільки не Бога” [2, с. 143].

Далі Платон аргументує думку, що псування чогось (зростання зла) є процесом іманентним, навіть якщо первинні причини цього були зовнішніми. Проводячи аналогію між тілом і душею, філософ наполягає на тому, що як тіло гине, наприклад, не від зіпсованої їжі безпосередньо, а від тієї власне тілесної недуги, яка викликана зовнішнім впливом, так і душа піддається псуванню саме через власне моральне розкладання [2, с. 408] – від несправедливості, нестриманості, боягузливості, невігластва та інших вад. Платон стверджує існування двох начал душі – безсмертного та смертного. Людська порочність та еманация зла пов’язуються ним із другим видом (“другою душею”), який був “прилаштований” божественними істотами до першого, переданого їм Творцем. Намагаючись відтворити творчу діяльність Деміурга, який створив їх самих, ці істоти в такий спосіб створили смертну природу, зокрема людську. Саме смертне начало душі є осередком всього, що визначає гріховні прагнення і вчинки людини. Платон вважає за необхідне фізично (навіть анатомічно) розділити

безсмертне і смертне начала душі, помістивши перше в голові, а друге (яке само собою є функціонально диференційованим) – від верхньої частини грудної клітки до пупкової западини; шия ж, за задумом, має слугувати перепону, необхідною для неосквернення благосного начала душі його антиподом, який є схильним до падіння [3, с. 456-457].

Зазначу, що окрім такої причини зла, як уроджена схильність до гріховності, визначена самим принципом створення душі та втілення її у людині, Платон (в іншому фрагменті “Держави”) висуває ще одну причину такого, аргументуючи думку про соціальну обумовленість морального псування. Він наводить метафору насіння або зародка, які потрапляють у неналежне для їхнього живлення та зростання середовище. Так само “...і найобдарованіші душі при поганому вихованні стають особливо поганими” [2, с. 271]. Мислитель наполягає на тому, що посередні, слабкі натури не здатні ані на схвалювані, ані на ганебні вчинки. Тільки сильні люди, які через виховання стали (залежно від його характеру) великими у своїй благоді, або, навпаки, вкрай зіпсованими через вирощені в їхніх душах злісні наміри, входять в історію як її герої. Вочевидь, Платон, говорячи про наявність двох начал душі, втілених при творенні людини, підкреслює властиву її природі потенцію бути схиленим у той чи інший бік. Але реалізація тієї чи іншої діяльнійшої можливості визначається через вплив відповідного вектора виховання, що, в результаті, і виливається або у гідний, або у порочний життєвий шлях.

Отже, саме у вченні Платона здійснено концептуальний стрибок від традиційного порівняльного аналізу сутностей добра і зла (на тлі антагоніста) та визначення демаркаційної лінії між ними до пошуку оптимального способу узгодження буття Бога (в сутності Якого, починаючи з епохи середньовіччя, аксіоматизується вже не тільки атрибут Всеблагості, а й атрибут Всемогутності) з наявним у світі злом. З погляду Платона, присутність зла є фундовоаною двома пов'язаними з людськими природою та діяльністю причинами (на противагу тому, що, будучи обумовленим неповноцінністю, виникаючою через “відбиття” досконалих ейдосів у матерії, має метафізичну каузальність): по-перше, наявністю (через бінарність, закладену в людську душу при її створенні) смертного начала душі, схильного до продукування зла, по-друге, негативним впливом соціального оточення, здатного не тільки каталізувати природну схильність до зла, а й докорінно переорієнтовувати людину, яка за вродженими задатками тяжіла до добра.

Література:

1. Вавилова, Е. Ю. (2012), “Добродетель как основа синтеза индивидуального и социального в философии античности”, *Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики*, № 11 (25), ч. 2. С. 53-58.
2. Платон (1999), “Государство” [пер. с древнегреч. А. И. Егунова], Платон. *Филеб, Государство, Тимей, Критий* [общ. ред. А. Ф. Лосева, В. Ф. Асмуса, А. А. Тахо-Годи], Мысль, Москва, С. 79-420.
3. Платон (2004), “Тимей” [пер. с древнегреч. С. С. Аверинцева], Платон.

Избранные диалоги [сост. и коммент. В. В. Шкоды], АСТ, Москва, С. 400-480.

4. Ханжи, В. Б. (2023), "Тома Аквінський: проблема теодицеї в контексті роздумів про Боже провидіння та людську свободу волі", *Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конференції, присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)* (Київ, 8–9 червня 2023 р.), НМУ ім. О. О. Богомольця, Київ, С. 87-90.

Гоцалюк А. А., Чорноморденко І. В.,

Київський національний університет будівництва і архітектури,

goz_pravo@ukr.net, hmurii@ukr.net

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ МЕДИЧНИХ ЗНАТЬ В ФІЛОСОФСЬКИХ ВИМІРАХ СЬОГОДЕННЯ

Філософські дослідження підтверджують, що будь-яка інтерпретація має своєю передумовою традиційні соціально-філософські уявлення. Ці соціально-філософські практики і визначають картину навколишнього світу. Розвиваючи той обсяг знань про навколишнє середовище, місце людини в ньому, які наразі доступні людству, можна розглянути світ не в плані свого об'єктивного, тобто такого, що існує поза людською уявою, а в плані суб'єктивного відчуття. Практичне значення медичного знання породжує зацікавленість в безперервному спілкуванні з іншими гуманітарними феноменами. Завдяки цьому принципу діалогічності більшість типів соціально-філософських практик обумовлюють факт історичної детермінованості медичних знань, їх залежність від різноманітних засобів охорони здоров'я людини у суспільстві.

З погляду проблематики, характерної для феноменологічного підходу, соціально-філософського конструювання реальності пояснюється у руслі проблематики вироблення цілісної системи підходів інтерсуб'єктивної взаємодії до освоєння навколишнього середовища, збереження фізичного і духовного здоров'я людини у ньому.

З аксіологічного погляду, відбуваються певні зрушення ситуаційного порядку, що змінюють орієнтацію інноваційних пропозицій, інтерпретуючи її як зайвий в даному середовищі об'єкт пізнання, який ще не виявив себе як об'єктивно потрібний з точки зору медичної науки.

Повністю перебудовуючи всю структуру поточного знання, новітні тенденції в медичній галузі, однак залишаються сумнівними в плані адекватного корелювання існуючих наукових здобутків і коректної реорганізації системи знань з належною увагою до рутинно необхідних процесів. Існують декілька важливих проблем, заважаючих людині бути щасливою: хвороби, виховання дітей, соціальні відношення. Існує і причина: неуміння управляти своїми власними системами-організмом, психікою. Не можна сказати що люди це зовсім не вміють робити - педагоги виховують, лікарі лікують хворих пацієнтів. Успіхи, безсумнівно є, але задачі ще більші. Так, поки виліковуються тільки нескладні хвороби, виховання є недостатнім, а війни, як і колись, не виключені з життя людей. Лікарі